

ДОСТУПНІСТЬ І ВІДКРИТІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ У СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ

**Ірина
Журавльова**

*Директор Центральної наукової бібліотеки
Харківського національного університету імені
В.Н. Каразіна*

Створення і функціонування єдиного інформаційно-освітнього середовища вищої освіти надає підготовці фахівців нову сучасну якість, що відповідає потребам і перспективам науково-технічного розвитку суспільства у ХХІ столітті, яке називають століттям знань.

Сьогодні не раз говорилося про те, що роль вузівської бібліотеки визначається вже не тільки традиційними показниками бібліотечного фонду, кількістю передплачених періодичних видань, чисельністю читачів, але й рівнем комфортності доступу до інформації незалежно від її формату. Саме поєднання традиційних та електронних ресурсів визначає якісні показники розвитку бібліотеки, а задоволення інформаційних потреб користувачів у сучасній вузівській бібліотеці є лакмусовим папірцем її роботи. Одним із головних напрямків сучасної діяльності бібліотеки є забезпечення вільного доступу до інформації.

Якщо кілька років тому не в кожного студента вдома був ПК, то у багатьох сьогоднішніх першокурсників домашні комп'ютери підключені до Інтернету, різниця тільки в способах доступу до нього: виділена лінія, підключення через модем, мобільний Інтернет. Усе більше наших читачів вільно коригуються комп'ютером, можуть використовувати ресурси іноземними мовами, і все більше вимагають надання через Інтернет повнотекстових ресурсів.

Важко знайти вузівську бібліотеку, яка в інтересах свого читача не шукала б нових підходів до процесу обслуговування, не вдосконалювала б свою діяльність, розширюючи при цьому спектр бібліотечно-інформаційних послуг, форми й зміст роботи з метою забезпечення повноти, доступності й оперативності інформації. Сучасна бібліотека — це єдине місце, де надається доступ до інформації як у традиційній друкованій формі, так і в електронному вигляді. Самі ж бібліотеки надають в Інтернет інформацію про ресурси, що зберігаються у фондах. В ідеалі, у фондах бібліотек міс-

тяться опублікована інформація про все, що людина створила, захотіла і змогла зберегти.

Із впровадженням у роботу нових інформаційних технологій, заміною традиційних, створюється зовсім нова політика обслуговування в бібліотеках. Інформаційні технології дозволяють змінити сутність процесу обслуговування, взаємини з користувачами, запропонувати їм принципово нові послуги.

На шляху до комплексної автоматизованої роботи бібліотеки уже неможливо зупинитися, треба постійно вдосконалювати роботу в цьому напрямку: впроваджувати більш досконалі методи роботи, обновляти техніку, переходити на нові якісні бібліотечно-інформаційні послуги, принципово інший рівень обслуговування, що сприятиме постійному відновленню різних сторін діяльності — чи то електронна видача документів, організація відкритого доступу, надання широкого спектра консультаційних послуг у читальних залах.

Ми запитуємо себе, чого хоче читач? Він хоче швидко одержувати всю необхідну йому інформацію у комфортних умовах. Мати доступ до інформації з будь-якого комп'ютера, у тому числі й з домашнього. Можливість працювати в електронному каталозі й мати доступ до повнотекстових ресурсів, до світових баз даних.

Яких бібліотечних послуг насамперед потребує читач на сучасному етапі?

1. Можливість пошуку в електронному каталозі бібліотеки й здійснення електронного замовлення, в тому числі віддаленого (в локальній мережі навчального закладу та через мережу Інтернет, on-line).

2. Можливість доступу до повних текстів видань, які є у бібліотеці й одержання електронної копії документа.

3. Наявність Інтернету в усіх читальних залах і можливість працювати (бажано без обмежень у часі).

4. Ясний, зрозумілий, надійний інтерфейс доступу до бібліографічних, реферативних і повнотекстових баз даних.

Сорбонська декларація від 25 травня 1998 року підкреслила центральну роль університетів у розвитку європейських культурних цінностей, коли незалежність і автономія університетів дають упевненість у тому, що вища освіта й наукові дослідження будуть безперервно адаптуватися до потреб суспільства, яке постійно змінюється.

Працівники бібліотек розуміють, що реформування освіти у світлі Болонського процесу торкається всіх сторін діяльності ВНЗ, у тому числі й бібліотечного обслуговування. У 2006 році у доповіді викладача Білоруського державного університету культури й мистецтв Я.Д. Григоровича на Кримській конференції було сказано: "Спізнитися на "болонський поїзд" може бути не так уже і страшно, але залишитися стояти на платформі, не намагаючись влитися в європейський простір вищої освіти, не претендуючи на майбутнє місце в ньому, небезпечно".

Сьогодні ВНЗ, які працюють в умовах змін у навчальному й науковому процесах, вправі чекати й від бібліотек мобільності в забезпеченні їхніх потреб.

Що вже зроблено сьогодні?

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна очолює методичне об'єднання регіону, до якого входять бібліотеки ВНЗ міст Харкова, Полтави, Сум і Глухова — це 36 вузівських бібліотек.

Електронний каталог ведеться у 21 із 36 бібліотек.

On-line каталоги представлені в 13 бібліотеках:

Науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна <http://www-library.univer.kharkov.ua/>;

Науково-технічній бібліотеці Харківського національного технічного університету (ХПІ) <http://library.kpi.kharkov.ua/>;

Бібліотеці Національного аерокосмічного університету (ХАІ) <http://www.khai.edu/library>;

Науковій бібліотеці Харківського національного технічного університету радіоелектроніки <http://www.lib.kture.kharkov.ua>;

Науково-технічній бібліотеці Харківського національного автомобільно-дорожнього університету <http://www.khadi.kharkov.ua/Library>;

Бібліотеці Харківської державної зооветеринарної академії <http://www.zoovet.kharkov.ua/rus/ilc/libr/index.html>;

Науково-технічній бібліотеці Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка http://pntu.edu.ua/modules.php?name=PNTU_AboutUs&op=biblio;

Бібліотеці Сумського державного університету <http://library.sumdu.edu.ua>;

Бібліотеці Української академії банківської справи <http://www.lib.academy.sumy.ua/>;

Бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка <http://www.ssru.sumy.ua/lib>;

Науковій бібліотеці Сумського національного аграрного університету <http://www.sau.sumy.ua>;

Бібліотеці Харківської національної академії міського господарства <http://library/ksame.kharkov.ua>;

Загальній бібліотеці університету цивільного захисту України <http://books.apbu.edu.ua>.

Інші електронні каталоги (ЕК) доступні в локальному середовищі ВНЗ.

Дата початку створення електронних каталогів — 1991 рік.

У бібліотечній програмі LIBER-MEDIA працюють 6 бібліотек; у програмі ІРБІС — 6; УФД Бібліотека — 10; 8 бібліотек працюють за власними розробками і в інших програмах (САБ, UNLIB, ISIS); 6 бібліотек ще не автоматизовані.

Як відомо, ЕК виконує низку додаткових функцій порівняно з традиційним каталогом, забезпечуючи:

- інформацію про місцезнаходження й доступність примірника у будь-який момент часу;
- електронне замовлення та бронювання видань;
- електронну книговидачу;

- електронний облік фонду;
- електронну перевірку фонду.

У бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна реалізована функція електронного замовлення в ЕК; користувач із будь-якого автоматизованого робочого місця через електронний каталог, крім одержання відомостей про наявність документа в бібліотеці, може зробити електронне замовлення. Замовляти документи можна цілодобово з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету, і це вже стає доброю звичкою. Завдяки автоматизації на всіх поверхах книгосховища роздруковуються читальські вимоги. У бібліотеці створена повна електронна база всіх читальських формулярів, єдина для всіх пунктів обслуговування, крім навчальних абонементів. Після введення особистого пароля і номера картки, користувач може побачити на сайті свій електронний формуляр з описом книг, які були йому видані додому і для роботи в читальній залі.

Повністю автоматизовані видача й повернення літератури, крім того, з 2002 року функціонує спеціальна бібліотечна книжкова скринька для повернення книг, у якій читач може залишити літературу, яка без його участі повернеться на полицю.

Усе це поліпшує сервіс для користувача (особливо для студентів), впливає на відвідування сайту бібліотеки, а електронне замовлення, безумовно, стає однією з найбільш улюблених послуг, які надає бібліотека. Вона стає невід'ємною частиною обслуговування читачів і сьогодні набагато популярніша, ніж традиційна — карткова. Сьогодні ЕК ЦНБ становить близько 600 тис. записів — це один з найпотужніших ЕК у бібліотеках України. Для того, щоб користувачі могли самостійно навчитися користуватися електронним каталогом та електронним замовленням, працівники ЦНБ розробили віртуальну лекцію “З чого почати”, яку розміщено на сайті на сторінці “Електронний каталог”.

Робота користувачів із повнотекстовими on-line базами даних у бібліотеках також розширюється. Наприклад, доступ до баз даних EBSCO, БД HINARI, БД East View у Каразінському університеті тепер здійснюється з усіх комп'ютерів, підключених до Інтернету, з усіх кафедр, це по суті є великий віртуальний зал. Тому кількість пошуків електронної інформації зростає щорічно, так, наприклад, у 2007 році до БД EBSCO звернулося вдвічі більше користувачів, ніж минулого року.

Бібліотеки запроваджують нову послугу — довідково-бібліографічну службу. “Віртуальний бібліограф” (<http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>) запроваджений у 2007 році у ЦНБ, тепер користувачі мають можливість отримати професійну бібліографічну довідку віртуально, а систематизований архів виконаних довідок знаходиться у вільному доступі в Інтернеті.

Віртуальну довідкову службу в 2007 році створено також в бібліотеці Полтавського університету споживчої кооперації України. У цьому ВНЗ доступ до електронного каталогу забезпечується в електронному читальному залі бібліотеки на 50 робочих місць, він містить близько 240 тис. записів, а фонд електронної бібліотеки (повнотекстові ресурси) становить близько 6 тис. документів.

У електронній бібліотеці Харківського національного технічного університету радіоелектроніки (ХНТУРЕ) представлено 56 тис. записів у ЕК і близько 10 тис. повнотекстових ресурсів, які представлені в мережі Інтра-нет. У бібліотеці Сумського державного університету автоматизовані всі процеси, в ЕК представлено понад 2 тис. повнотекстових документів, близько 142 тис. записів у ЕК. Увесь фонд бібліотеки Української академії банківської справи відображено в електронному каталозі. Електронний каталог Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" нараховує близько 135 тис. бібліографічних записів. Бібліотека НТУ "ХПІ" з 2007 року є учасником проекту Міжрегіонального аналітичного розпису статей (МАРС) <http://mars.udsu.ru>. Проект об'єднує 154 бібліотеки різних систем та відомств, які загальними зусиллями створюють зведену базу даних, що містить повний аналітичний розпис 1238 журналів.

Кількість записів в електронних каталогах бібліотек Харківського методоб'єднання наближається до 2 млн. Це дуже змістовний ресурс для якісної освіти студентів.

Домашня сторінка бібліотеки дає реальну можливість доступу до ресурсів бібліотеки та віддалених інформаційних і повнотекстових ресурсів з будь-якого місця, підключеного до Інтернету. Підтримка й розвиток сайту стали найважливішою частиною інформаційної роботи бібліотек у цілому. Власні веб-сайти мають 12 бібліотек Харківського методоб'єднання, відсутність же сайту є сьогодні недоліком, який істотно впливає на якість освіти.

Інформаційний простір стає ближчим завдяки тому, що у бібліотеках з'явилися власні веб-сайти, електронні каталоги, бази даних з повнотекстовими ресурсами. І не завжди для цього потрібна фізична присутність користувача в бібліотеці, адже тепер вона стає доступною 24 години на добу, 7 днів на тиждень. Крім традиційних звернень до абонементів, залів, картокових каталогів у 2007 році в електронному каталозі ЦНБ ХНУ імені В.Н. Каразіна було зафіксовано біля 600 тис. звернень. Найбільше звернень зареєстровано у березні (тоді, коли пишуться курсові й дипломні роботи, найменше у серпні, під час канікул, відпусток). Звертаються користувачі не тільки з університету, ВНЗ Харкова, але із Росії, країн СНД, Європи, Ізраїлю, Японії.

Загальна кількість комп'ютерів у бібліотеках сьогодні становить 941, але не в усіх бібліотеках є відділи автоматизації, у деяких тільки посади інженерів, які за невелику зарплату створюють електронні бібліотеки.

Необхідно ввести до штатного розпису бібліотек посади фахівців для роботи з інформаційними системами, веб-сайтами з відповідною зарплатою, інакше про інформатизацію бібліотек на європейському рівні говорити не можна. Фахівці не бажають йти на роботу в бібліотеки, й навпаки, попрацювавши там, підвищивши свою кваліфікацію, вони знаходять іншу, більш високооплачувану роботу. Навантаження ж на бібліотекарів із впровадженням автоматизації збільшилося. Інша проблема — швидке старіння техніки у наших бібліотеках. Наприклад, у бібліотеці Іллінойського університету в Урбана-Шампейні, де мали можливість стажуватися бібліотекарі України,

раз у три роки змінюються всі комп'ютери, а їх — 700. Керівництво університету вважає, що в умовах стрімкого розвитку комп'ютерних технологій дешевше купити нові, ніж модернізувати старі.

Інновацією в обслуговуванні читачів стала й організація в бібліотеках галузевих читальних залів із відкритим доступом. Це дозволило повною мірою, ґрунтуючись на принципах оперативності й доступності інформації, запропонувати користувачам низку нових послуг. Так, у відкритому доступі кожного з 10 залів бібліотеки Харківського університету імені В.Н. Каразіна представлено від 5 до 20 тис. документів. Загальна кількість документів, представлених у відкритому доступі бібліотеками ВНЗ Харківського методоб'єднання, складає понад 600 тис. примірників.

Створення читальних залів відкритого доступу стало ще одним успішним результатом, нові методи обслуговування відразу ж одержали позитивну оцінку читачів. Вільний доступ до фондів впливає і на поведінку читачів, вони звикають працювати самостійно з більшими масивами документів, орієнтуються в них. Американські бібліотекарі вважають: така система доступу до фондів дає змогу забезпечувати вільний вибір, не чинить тиск на світогляд читача, отже, зберігається демократичність в обслуговуванні.

Бібліотека пішла далі, надавши відкритий доступ читачам до всіх навчальних абонементів, хоча зіткнулася із законодавчими колізіями: чи маємо ми право пускати читача в службове приміщення, яким є книгосховище?

Останнім часом бібліотеки стикаються з новими проблемами, пов'язаними з розвитком електронних інформаційних ресурсів та Інтернету. З одного боку, йдеться про захист інтелектуальної власності й авторського права, з іншого, — про доступність інформації. На шляху від інформаційного суспільства до суспільства знань ці проблеми треба вирішувати тільки у правовому полі. Працівники бібліотек повинні чітко орієнтуватися в усіх моментах, пов'язаних із правовою стороною формування електронних збірань, оскільки мова йде про тиражування об'єктів інтелектуальної власності. Їх використання строго регламентоване міжнародними законами. Тільки після закінчення терміну дії авторського права об'єкт інтелектуальної власності переходить у суспільне надбання і може розповсюджуватися з будь-якою метою. Закон України "Про авторське право і суміжні права" охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва — авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеогам та організацій мовлення — суміжні права. Тому створювати оцифровані копії документів та представляти на сайтах твори сучасних авторів без укладання відповідних угод із законними правовласниками неприпустимо. Викладачі ВНЗ, які є авторами монографій, навчальних посібників, можуть передавати авторські права на електронну версію бібліотеці для використання тільки в освітніх цілях.

Створення відкритих повнотекстових ресурсів (з дотриманням авторського права), подання їх у ЕК, вільний доступ до них може також сприяти розвитку бібліотеки і як ресурсного центру дистанційної освіти, що співвідноситься з тенденціями і стратегіями розвитку університету.

Перспективне завдання бібліотек — інтеграція електронних освітньо-інформаційних ресурсів, забезпечення ефективної навігації в їх межах і доступу до них незалежно від місця знаходження користувача. Під інтеграцією освітньо-інформаційних ресурсів розуміють їх об'єднання з метою використання за допомогою зручних для користувача уніфікованих інтерфейсів.

Також істотний економічний ефект забезпечить кооперація в галузі створення єдиного центру каталогізації документів. Наприклад, у Німеччині завдяки доступу до єдиної бази даних власні витрати на каталогізацію кожної окремої бібліотеки знижуються до 80 %.

Беззаперечним є факт, що сьогодні жодна, навіть, найбільша бібліотека не в змозі забезпечити тільки власними ресурсами задоволення запитів користувачів університетської бібліотеки. Тому існує об'єктивна необхідність розвитку партнерських відносин між бібліотеками всіх систем і відомств. А в сучасних умовах найбільш економічно доцільним стає співробітництво в галузі інформаційних технологій. Інтеграція вузівських бібліотек у корпоративні регіональні об'єднання приведе до зміни інформаційно-освітнього простору ВНЗ. Проблема інформаційного забезпечення користувачів вузівських бібліотек в умовах міжбібліотечної взаємодії потребує всебічного вивчення.

Ще однією з найважливіших проблем вузівських бібліотек є зберігання рідкісних книг. У сучасному розвитку бібліотечної справи проблема збереження інформаційних ресурсів бібліотек є однією з найактуальніших. Деякі бібліотеки використовують оцифровування фонду для розширення доступу до рідкісних книг, рукописів, колекцій. Але не треба забувати про програми збереження фондів. Збереження — це збереження, а доступ — це доступ. Потрібно забезпечувати те й інше. Проблема збереження бібліотечних фондів сьогодні є актуальною для бібліотек усього світу, це стосується і найбільш розвинутих країн.

За оцінками фахівців, сьогодні від 30 до 60 % фондів письмової спадщини світу перебуває під загрозою руйнування. Близько 10 % оригінальних матеріалів, що зберігаються в європейських бібліотеках і архівах, уже неможливо врятувати. У бібліотеках Великої Британії на межі повного руйнування перебувають, щонайменше, 5 млн книг. Бібліотека Конгресу й бібліотека Єльського університету (США), вивчивши стан зберігання своїх фондів, прийшли до висновку, що під загрозою загибелі перебуває від однієї чверті до третини складу фондів.

Усі ми знаємо, що найбільшою небезпекою для фондів старих книг є руйнування паперу в результаті окислення. Особливо окислюється папір книг, надрукованих між 1840 і 1970 роками. За даними 2001 року, які були представлені на міжнародній конференції зі збереження фондів, що проходила в Російській державній бібліотеці (Москва), у країнах СНД працює близько 100 реставраторів. За даними, отриманими від Національного науково-реставраційного центру України (генеральний директор С.О. Стрельнікова), в Україні працює всього 15 висококваліфікованих, атестованих фахівців-реставраторів. Проблема ускладнюється ще й тим, що в Україні фахівців-реставраторів, які працюють з папером, не готують. І

якщо в найбільших бібліотеках України, таких як Національна бібліотека України імені В. Вернадського, Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника займаються консервацією і реставрацією документів (але тільки тих, які зберігаються у бібліотеці), то цінними, унікальними виданнями, що зберігаються в бібліотеках ВНЗ, практично ніхто не займається, хоча у фондах вузівських бібліотек Львова, Києва, Одеси, Кіровограда, Дніпропетровська, Глухова, Донецька, Харкова, Чернівців, Сімферополя зберігається багато рідкісних цінних видань. Це національне надбання країни, якому не можна скласти ціни. Тільки фонд рідкісної книги ЦНБ складає більше 60 тис. примірників XII—XVIII століть, а документів XIX століття — 350 тис., 150 тис. — це періодичні видання XIX століття.

Трохи більше про нашу бібліотеку. Центральну наукову бібліотеку ХНУ імені В.Н. Каразіна визнано установою, що має особливе суспільне значення (Лист Мінкультури України № 12/1-273 від 06.08.1992 р., Лист Міносвіти України № 15/1-217 від 30.10.1992 р.). Нині у ЦНБ реалізується проект порятунку найрідкісніших грецьких рукописів XII—XVIII століть Фондом Анастасіоса Левентіса (Кіпр). Директор Фонду Левентіса — професор, учений-археолог, історик зі світовим ім'ям пан Вассос Карагеоргіс. Його діяльність відзначена державними й академічними нагородами ряду країн, також Вассоса Карагеоргіса нагороджено нагрудним знаком "Відмінник освіти України" у 2006 році. Міністерство освіти й науки України відзначило вагомий особистий внесок директора Фонду в зміцнення дружніх зв'язків між нашими державами, активну добродійну діяльність. Йому присвоєно звання Почесного професора Маріупольського ДГУ. Перші чотири рукописи вже відреставровані у Національному науково-дослідному реставраційному центрі України (Київ). У Харкові є філія цього центру, але вона не змогла взяти на реставрацію документи — немає фахівців. Проект контролюється Фондом Левентіса, і в одному з листів пан Карагеоргіс написав таке: "Дуже важливо, щоб Уряд України або Академія Наук почали здійснювати програму зі збереження рукописів і старих книг. Якщо вони об'єднують зусилля і будуть мати загальну програму консервації, то це буде гарною можливістю збереження фондів в майбутньому. Але треба мати докладний проект з каталогами рукописів, які необхідно консервувати, і бюджет".

І це завдання загальнодержавне, яке має вирішуватися силами не тільки бібліотекарів, але й за підтримки ректорів та міністерств. Державну підтримку збереження книжкових пам'яток у різних країнах забезпечують уряди й органи управління освітою й культурою. Наприклад, в Італії збереженням культурної спадщини займається Міністерство культурної спадщини. Країни Європейського Союзу активно займаються реалізацією проектів збереження культурної спадщини, в тому числі шляхом оцифрування. Наприклад, у проекті МІНЕРВА брали участь 20 країн Європи, уже створена електронна база на рівні різних міністерств і розроблений перспективний план з координованого оцифрування культурного й наукового надбання. У 2006 році співробітник бібліотеки університету імені В.Н. Каразіна брав участь у Регіональній зустрічі під егідою Європейського Сою-

зу в Софії з питань оцифровування культурної спадщини. Учасники зустрічі високо оцінили потенціал України в цьому питанні. У всіх найбільших університетських бібліотеках Європи зберігаються рідкісні та найцінніші видання. Наприклад, Головна бібліотека Паризького університету Сорбонни (www.bibliotheque.sorbonne.fr) складається з основного фонду, фонду історичного надбання, окремо працює бібліотека електронних ресурсів. Гордість і славу Сорбонни складають колекції “Античність”, “Історія Середньовіччя”, “Історія нового часу”, “Французька література”, “Філософія”, “Географія”. У бібліотеці діє майстерня з реставрації документів, яка забезпечується сьогодні сучасним обладнанням, діє проект репродукції рукописів шляхом оцифрування документів. Ми також повинні вирішувати питання збереження книжкових пам’яток, не думати про це сьогодні вже не по-європейськи.

Необхідно розробити конкретні Програми збереження бібліотечних фондів вузівських бібліотек на регіональному й державному рівнях, створити єдину базу даних найцінніших фондів вузівських бібліотек. Оцифровування наукової і культурної спадщини має стати частиною цієї програми. Слід продумати питання про створення в зональних методичних об’єднаннях регіональних центрів консервації й реставрації рідкісних видань.

Проблема збереження стоїть не тільки перед фондами, але й перед бібліотечними будівлями. Так, наприклад, перша будівля бібліотеки Каразінського університету була споруджена у 1831 році, у 1902 році спеціально для фундаментальної університетської бібліотеки за проектом архітектора В. Величко було побудовано нову бібліотеку з чудовим читальним залом та п’ятиповерховим металевим книгосховищем. Тепер ці будівлі включено до Реєстру національно-культурного надбання України (охоронні номери № 694\2 згідно з Постановою Ради Міністрів України від 25.08.1963 р., № 466 згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1992 р. та № 1761 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р.). Пам’ятник архітектури будівництва 1831 року потребує термінового капітального ремонту. Листи з проханням щодо виділення фінансування для ремонту першої бібліотечної будівлі міста за підписом голови обласної державної адміністрації м. Харкова пана А. Авакова було направлено до Кабінету Міністрів України та першому заступнику голови Секретаріату Президента України у листопаді 2007 року.

Колегія МОН України від 22 листопада 2007 року, на якій було розглянуто питання “Інформаційні ресурси бібліотек вищих навчальних закладів — важлива складова якісної підготовки фахівців”, прийняла рішення вивчити стан бібліотечних будівель, які є пам’ятками архітектури й мають потребу в капітальному ремонті й плановому цільовому фінансуванні з метою надання фінансування для цих бібліотек. Сподіваємося на позитивне вирішення цього питання.

За роки незалежності України професійне спілкування бібліотекарів стало більш мобільним завдяки новітнім технологіям. Щорічно проходять конференції, семінари, зустрічі, присвячені проблемам розвитку сучасної бібліотеки.

Протягом 15 років у Криму проходить друга за значенням у світі бібліотечна конференція “Бібліотеки й інформаційні ресурси у сучасному світі науки, культури, освіти й бізнесу”. Щорічно визначається тема конференції, так у 2003 році розглядалась проблема “Бібліотека й доступність інформації в сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі, освіті”. Тема 2006 року — “Від інформації до знань: роль бібліотек, університетів і книжкового ринку”, 2008 рік — “Бібліотеки, інформація і освітні технології в громадянському суспільстві”. Проходять дні бібліотек України, засідання Української бібліотечної асоціації. І всі ці роки в рамках конференції працює секція “Інформаційне й інноваційне забезпечення процесів освіти, наукових досліджень і керування”, що, по суті, є окремою конференцією — секція працює два-три дні.

Співорганізаторами конференції є Міністерство культури й туризму України, Міністерство культури й мистецтв Автономної Республіки Крим, Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”, Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська Академія”.

Ця конференція є стимулом для подальшого розвитку бібліотек — обговорюються нові проекти, проблеми сучасної інформаційної інфраструктури, формується нове мислення у середовищі бібліотекарів. Ми б хотіли, щоб Міністерство освіти й науки України також стало учасником конференції, а може і спонсором для вузівських бібліотек. Нехай це буде грант, премія, заохочення міністерства для тих бібліотек, які воно вважає найкращими. Адже Міністерство культури й туризму спонсорує участь у конференції публічних і регіональних бібліотек.

Що потрібно бібліотеці для ефективної роботи? Стати доступною, відкритою, вчасно вирішувати всі проблеми, щоб мати можливість якісно і вчасно надавати інформацію для наших студентів і викладачів.

Але ж існує проблеми підготовки бібліотечних фахівців, підвищення кваліфікації бібліотекарів, вирішення правових питань з надання послуг і т.д. Процес упровадження інновацій нерозривно пов'язаний з удосконаленням професіоналізму бібліотекарів.

Світовий досвід показав, що в епоху електронних комунікацій бібліотекар повинен бути не тільки зберігачем книг і знавцем читацьких запитів, але також і фахівцем у галузі новітніх цифрових технологій, провідником інформаційної культури, менеджером і маркетологом в інформаційно-бібліотечній сфері. У зв'язку з цим виникає потреба в постійному оперативному розширенні й принциповому відновленні професійних знань, умінь і навичок працівників бібліотек.

У бібліотеках за кордоном введена посада помічника бібліотекаря. Це може бути студент профільного ВНЗ, де навчають бібліотечній справі, або студенти ВНЗ, в якому знаходиться бібліотека. Вони виконують некваліфіковану роботу: пересувають книги, готують книги до розстановки на полицях, перевіряють документи на правильність розстановки та ін. У свій час у наших бібліотеках також були посади молодшого помічника, старшого помічника бібліотекаря. На жаль, сьогодні ми не можемо взяти на роботу студентів. Такої посади немає у штатному розкладі, а в бібліотеку можна

прийняти на роботу тільки того, у кого є диплом бакалавра. Помічник же бібліотекаря міг би виконувати частину рутинної роботи, звільнивши бібліотекаря для інтелектуальної праці.

З викладеного вище напрашується пропозиція: для того, щоб бібліотеки якнайбільше сприяли підвищенню якості освіти, для своєчасного вирішення багатьох проблем вузівських бібліотек просити Міністерство освіти й науки України продумати питання про створення при департаменті вищої школи структури, яка б займалася питаннями вузівських бібліотек, координувала роботу щодо цих питань Міністерства освіти й науки і Міністерства культури й туризму.

Світ змінився. Бібліотеки в світі, який змінюється, також змінилися. Вони не бояться цих змін, не стоять на місці. Бібліотека буде вдосконалюватися завжди і буде виконувати свою високу місію переходу від інформаційного суспільства до відкритої бібліотеки та суспільства, побудованого на знаннях. Тому дуже важливим у культурі й не менш важливим в освіті будь-якої країни є рівень розвитку бібліотек.

Список використаної літератури:

1. В тиши Латинского квартала: Библиотека Сорбонны // Библиотечное дело. — 2007. — № 5. — С. 12—14.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України: [Прийнят. Верх. Радою України 11 липня 2001 р.] // Інтелектуальна власність в Україні. Нормативна база. — К., 2005. — С. 5—36.
3. Звіт Методичного об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів Харківської зони за 2005 р. — Х., 2005. — 10 л., дод.
4. Звіт Харківського методичного об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів за 2006 р. — Х., 2006. — 12 л., дод.
5. Звіт Харківського методичного об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів за 2007 р. — Х., 2007. — 16 л., дод.
6. Національний науково-дослідний реставраційний центр України [електронний ресурс] // <http://www.restorer.kiev.ua/> — Загл. з екрану.
7. Редкие фонды в научных библиотеках высших учебных заведений: Проблемы сохранности, изучения и использования в XXI веке. — М., 2002. — 126 с.
8. Сорбоннская декларация (1998) [електронний ресурс] // <http://www.pfu.edu.ru/pages=286>. — Загл. з екрану.
9. Сохранение библиотечных фондов: партнерство и сотрудничество. 2002. — М.: Рос. гос. б-ка, 2002. — 204 с.
10. Роземан У. Быстрее, больше, дешевле: Сотрудничество и кооперация в немецком библиотечном деле // Библиотечное дело. — 2004. — № 5. — С. 32—36.
11. Фонд им. А.Г. Левентиса [електронний ресурс] // www.leventisfoundation.org. — Загл. з екрану.